

„Atliekų kultūra“ egzaminas 2023

Klausimai 1-4 klasių moksleiviams

1. Atliekos, kurių negalima panaudoti, keliauja į:

- a) į atliekų perdirbimo gamyklas;
- b) į atliekų sąvartynus;
- c) į atliekų deginimo jėgaines;
- d) į atliekų rūšiavimo gamyklas.

Šiukšliavežės išveža atliekas į perrūšiavimo centrus. Ten atliekos atskiriamos pagal rūšis. Vėliau perdirbimui tinkamos atliekos yra vežamos į perdirbimo gamyklas, netinkamos – panaudojamos energijai išgauti, o tos, kurių negalima panaudoti, keliauja į sąvartynus.

2. Išrūšiuotos atliekos yra perdirbamos ir iš jų yra pagaminami nauji daiktai. Ar iš išrūšiuotų atliekų gali būti pagaminami megztiniai, lauko baldai, grėbliai?

- a) taip;
- b) ne.

Perdirbto plastiko panaudojimo galimybės – labai plačios. Pavyzdžiui, iš perdirbtų plastikinių dėžių gali būti gaminami lauko baldai, žaidimų aikštelių įranga, iš plastikinių maišelių – parko suoliukai, tvorelės, iš kamštelių – grėbliai, šluotos ar net lynai, o iš plastikinių buteliukų – marškinėliai ir net megztiniai.

3. Kokios atliekos rūšiavimas turi milžinišką naudą aplinkai? Beje, ši atlieka sąvartyne gali irti net visą tūkstantį metų ar netgi ilgiau.

- a) plastikas;
- b) stiklas;
- c) popierius;
- d) metalas.

Stiklo rūšiavimas turi milžinišką naudą aplinkai. Jei įvairūs plastiko gaminiai sąvartyne suyra per 200–500 metų, tai stiklo duženoms gali prireikti viso tūkstančio metų ar dar daugiau. Užtat jį galima neribotai kartų perdirbti panaudojant 100 proc. medžiagų ir tai neturi jokios įtakos naujo gaminio kokybei. Be to, gaminant stiklinę pakuotę iš stiklo duženių, sutaupoma maždaug 35 proc. energijos išteklių, perdirbus toną stiklo atliekų išvengiama maždaug 315 kg anglies dvideginio dujų, o vandens ir oro tarša sumažėja perpus.

4. Turi knygą, kurią jau perskaitei ne vieną kartą. Kaip tinkamai ja pasirūpinti?

- a) Nunešti į biblioteką;
- b) Nunešti į dalinimosi daiktais stotelę;
- c) Išmesti į popieriaus atliekų surinkimo konteinerį;
- d) Visi atsakymai teisingi.

Knygos visuomet buvo ir bus mūsų minčių ir namų puošmena, tačiau jeigu namuose yra užsilikusių nebereikalingų knygų, jas gali pristatyti į įvairias bibliotekėles, daiktų keitimosi stoteles, o gal atiduoti internetu - kitas šeimnininkas tikrai džiaugsis skaitydamas. Popieriaus atliekų surinkimo konteineris būtų paskutinė kryptis, kur gali išmesti nebetinkamas naudoti knygas ir jos bus perdirbtos.

5. Deginti žolę yra draudžiama. Kodėl?

- a) Mažėja dirvos derlingumas;
- b) Deginant žolę žūsta augalai ir vabzdžiai ir kiti maži gyvūnai;
- c) Deganti pieva teršia aplinkos orą;
- d) Visi atsakymai teisingi.

Žolės deginti negalima dėl įvairių priežasčių: mažiname dirvos derlingumą, žūsta daug vabzdžių ir augalų ir gyvūnų gyvenančių tose pievose, teršiamo aplinkos orą, taip pat yra didelė tikimybė, kad ugnis persimes į miškus ar gyvenamus pastatus. Žolę rekomenduojama kompostuoti namuose arba nuvežti į žaliųjų atliekų kompostavimo aikštes.

6. Kiek konteinerių reikės norint tinkamai išrūšiuoti tuščią stiklinę pomidorų padažo pakuotę?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4

Dviejų ! Rūšiuojant šią pakuotę reikia atskirti stiklinį indą, kurį rūšiuojame į stiklo konteinerį ir dangtelį, kurį rūšiuojame į atitinkamą konteinerį (priklausomai nuo to jis metalinis ar plastikinis).

7. Parke išgėrėte limoną iš metalinės skardinės. Ką turėtumėte daryti su skardine?

- a) Pastatyti prie suoliuko – parko tvarkytoja skardines surenka;
- b) Išmesti į artimiausią šiukšliadėžę;
- c) Atiduoti taromate;
- d) Išmesti į artimiausią pakuotėms rinkti skirtą konteinerį.

Visoms limonado pakuotėms Lietuvoje yra taikoma depozito sistema, todėl reiktų tuščią metalinę skardinę pristatyti į jums patogų taromatą.

8. Kuo skiriasi šiukšlė ir atlieka?

- a) Nesiskiria, nes tai tas pats (sinonimai)
- b) Šiukšlė – lietuviškas žodis, atlieka – tarptautinės kilmės
- c) Šiukšlė – ne vietoje išmestas daiktas (pvz., gatvėje, gamtoje), atlieka – tinkamai išrūšiuotas (į konteinerį, šiukšliadėžę)

Pagal Atliekų tvarkymo įstatymą „atlieka“ – tai nereikalingos medžiagos ar daiktai, kuriais atsikratoma nustatytose vietose, pavyzdžiui, išmetant į kontainerius, „šiukšlės“ – tai atliekos, išmestos ne tam skirtose vietose.

9. Koks pirkinių maišelis yra ekologiškiausias?

- a) Plastikinis.
- b) Popierinis.
- c) Medžiaginis.

Prekybos centruose mes randame skirtingus maišelius pirkiniams. Tačiau ekologiniu požiūriu plastikiniai maišeliai yra prasčiausias pasirinkimas – jie didina planetos taršą mikroplastiku. Popieriniai maišeliai irgi prastas pasirinkimas: jie neatsparūs drėgmei, tarnauja trumpai, o popieriaus gamybai naudojama mediena, kurios išteklių planetoje sparčiai mažėja. Tad geriausias pasirinkimas pirkiniams – daugkartinis medžiaginis maišelis, kurį galime pasiūti patys ar nusipirkti ir naudoti daugelį metų.

10. Kas gali būti kompostuojama?

- a) Nupjauta žolė, kiaušinių lukštai, vaisių ir daržovių liekanos;
- b) Sodo atliekos, kavos tirščiai, naminių gyvūnų pakratai;
- c) Arbatos pakeliai, seni šiaudai, medienos kuro pelenai;
- d) **Visi atsakymai teisingi.**

Kompostavimas – tai natūralus procesas, kai organinės atliekos paverčiamos dirvožemiui bei augalams lengvai pasisavinamų maistinių medžiagų šaltiniu, vadinamu – kompostu. Šis procesas vyksta mikroorganizmų pagalba.

11. Ar indelis nuo grietinės turėtų būti išplautas prieš išmetant jį į rūšiavimo konteinerį?

- a) **svarbu nemesti indelio su grietinės likučiais, nes gali išsipilti. Indelį pakanka tik praskalauti;**
- b) reikia išplauti su karštu vandeniu, o po to perskalauti drungnu;
- c) galima išmesti ir su likučiais, plauti nereikia;
- d) reikia išplauti su specialiu indelių plovimui skirtu plovikliu.

Į rūšiavimo kontenerius metamos pakuotės neturi būti užteršiamos maisto atliekomis. Ruošiant pakuotes apdorojimui jos yra išplaunamos, tokiu būdu yra sunaudojami mažesni vandens kiekiai, nei tuomet, kai kiekvienas indelis plaunamas atskirai.

12. Kad sumažintume atliekų kiekius turėtume:

- a) vietoje vienkartinųjų polietileningų maišelių naudoti medžiaginį maišelį;
- b) vietoje daug mažų pakuočių pirkti vieną didesnę pakuotę;
- c) planuoti apsipirkimus, kad jie nebūtų per dažni ir neapgalvoti;
- d) **visi atsakymai teisingi.**

Apgalvodami savo pirkinius ne tik sumažinsime gamtos išteklių naudojimą, bet ir sutaupysime. Svarbu prisiminti - kuo daugiau daiktų naudojame, tuo daugiau atliekų susidaro.

13. Sulūžo iš faneros pagaminta kėdė. Kaip teisingiausia būtų su ja pasielgti?

- a) Supjaustyti ir kaip malkas sudeginti lauke ar židinyje;
- b) Atvežti į didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelę;
- c) **Sutaisyti ir naudoti toliau.**

Deginti medienos atliekas namų sąlygomis, ypač, jei jos dažytos, lakuotos, klijuotos – draudžiama. Mat degdamos jos išskiria sveikatai pavojingas medžiagas. Sugadintus, susidėvėjusius ir nebenaudojamus baldus priima didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės, kurios jas atiduoda perdirbėjams arba energijos gamintojams. Tačiau geriausia, jei sulūžusią kėdę mes suremontuotume ir naudotume kuo ilgiau. Nes taip mes tausotume nykstančius planetos miškų ir energijos išteklius.

14. Atliekos patekusios į aplinką ją teršia, gadina vizualinį vaizdą. Ar žinote, kuri atliekų rūšis natūraliomis sąlygomis ilgiausiai yra?

- a) stiklas;
- b) metalas;
- c) plastikas;
- d) popierius ir kartonas.

- *Maisto atliekos: irimo laikas – maždaug mėnuo;*
- *Laikraštinis popierius: nuo 1 mėnesio iki 3 mėnesių;*
- *Šakelės, lapeliai, sėklos: irimo laikas – 3–4 mėnesiai;*
- *Kartoninės dėžės: apie 3 mėnesius;*
- *Įprastas popierius: 2 metus;*
- *Lentos: 10 metų;*
- *Geležinės skardinės: 10 metų;*
- *Sena avalynė: 10 metų;*
- *Plytgaliai ir betono nuolaužos: 100 metų;*
- *Akumulatoriai: apie 100 metų;*
- *Folija: daugiau nei 100 metų;*
- *Baterijos, elementai: 110 metų;*
- *Guminės padangos: 120–140 metų;*
- *Plastikiniai buteliai: apie 180–200 metų;*
- *Aliuminės skardinės: 500 metų;*
- *Stiklas: daugiau nei 1000 metų.*

15. Tai yra gaminama iš naftos. Ši atlieka nesuyra šimtus metų ir patekusi ant žemės, dirvožemio ir į vandenį pražudo milijonus gyvūnų, kurie šią atlieką sumaišo su maistu. Kokia tai atlieka?

- a) stiklo šukė;
- b) nuorūka;
- c) kramtomoji guma;
- d) baterija;
- e) plastikinis kamštelis nuo butelio.

Kramtomoji guma gaminama iš polimerų (sintetinio plastiko), kitaip sakant, naftos. Ši atlieka nesuyra šimtus metų ir patekusi ant žemės, dirvožemio ir į vandenį pražudo milijonus gyvūnų, kurie šią atlieką sumaišo su maistu. Iš pažiūros nedidelė atlieka, tačiau tai viena dažniausiai randamų atliekų gamtoje ir daranti milžinišką žalą gamtai.